

Den gangen vi ble født på «Fødehjemmet»

En kald, snørik desemberdag i 1942: To damer sparker ned Brydes gate mot Kamfjordgata og videre mot bryggene fortere enn svint. Én står på sparken og støter fra med foten, den andre sitter sammentullet på setet med en stor torghandel-veske i fanget. Den inneholder bleier og babytøy.

TEKST: BJØRN HOELSETH

Kvinnen på setet er min mor. Hun har meg i magen, men jeg vil ut i lyset og verden. Hun som kjører sparken, er tante Borghild. Det haster visst, tante puster og svetter. De når fram til Hjertnespromenaden 3 i tide, en stor, flott sveitservilla: Sandefjord private fødehjem.

Der venter jordmor Inger Rein Bergh og en stor stab sykepleier- og jordmorelever. Førstegangsfødselen går etter sigende greit, i hvert fall fikk jeg ikke noe varig mén av det. Tror jeg.

Ikke bare undertegnede, men alle mine tre søsken kom til verden på Fødehjemmet, og det gjaldt også hundrevis av andre sandefjordinger, sikkert også en god del bosatt i omegnskommunen Sandar. Mange barn ble riktignok født hjemme på 40- og 50-tallet.

EN FLOTT BYGNING. Hjertnespromenaden 3 ble revet i 1961 i forbindelse med byggingen av den store bolig- og kontorblokken Torvet 1 A, med diverse forretninger på gateplan. Da hadde den romslige villaen stått som det ypperste eksemplet på dragestilen i

Sandefjord siden 1894. Flere andre lignende villaer smykket promenaden som ble gitt betegnelsen «Sandefjords Champs Elysées».

Villa Novas byggherre og eier var konsul Johan Bryde (1858-1925). Han var skipsreder og fangstbestyrer, formann i Norsk Skipsførerforening i mange år, og den som tok initiativet til, eller var med på, å etablere Sandefjord Børs, Hvalfangernes Assuranceforening, Gimle Fabrikker (som ble Jotun), Sandefjord guttemusikkorps og Norges første stuertskole.

Arkitekt var den berømte Porsgrunnsarkitekten Haldor Børve (1857-1933), som tegnet flere hus i Sandefjord – særlig i jugendstil: Torggata 4, Kjøttkontrollens hus, Sandefjord middelskole (senere «Handels-gym»), Sandefjords Gamlehjem, Sandefjords Aktiekreditbank (senere DnC, DnB NOR) mot Byparken, Haukerød skole og Metodistkirken (nå overtatt av den katolske menigheten).

EN MYNDIG OG BESTEMT DAME. Jordmor Inger Rein Bergh, født Krausz (1905-1973), var en dyktig og

erfaren jordmor da hun kjøpte villaen i 1939 sammen med sin ektefelle, forretningsmannen Per Bergh (1896-1965). Fødehjemmet startet sin virksomhet samme år.

Hun var født i Bergen og tok sin yrkesutdannelse ved Jordmorskolen i Bergen i 1928-29. Før det hadde hun utdannet seg som sykepleier ved Bergens Diakonisehjem. Inger Rein Bergh var en bereist dame og hadde flere utenlandsopphold bak seg, både i Jugoslavia, Tsjekkoslovakia, Østerrike, Italia, Danmark, Sverige, Finland, og Tyskland i to omganger.

Før hun og mannen kom til Sandefjord, hadde hun praktisert som jordmor i Fana, Moss og Drammen – og ikke minst hadde hun vært distriktsjordmor i Vardø herreds vestre distrikt i Finnmark!

Hun fikk selv ingen barn, men hjalp desto flere til verden. Etter at Fødehjemmet ble revet, flyttet hun og mannen til Tønsberg der hun arbeidet på «Sentralsykehuset» (psykiatrisk avdeling).

FØR OG NÅ

Jordmorelever og jordmor Inger Rein Bergh (i midten) med dagens fangst i armene. Forklaringen på bildet er at det dreide seg om en «baby boom» ni måneder etter at hvalfangerflåten hadde forlatt byen i 1939. Årstallet er 1940.

Den praktfulle villaen i dragestil ble reist i 1894, revet i 1961. Opprinnelig var den privatbolig for konsul Johan Bryde (som ga navn til Brydes gate og Brydedammen).

Byparken

TEKST: HARALD FEVANG
FOTO: OTTO AAGESEN

Dette postkortet fra 1908 befinner seg i Eric Sandtrø's samling. Et tilsvarende kort er i høst tilbudt for salg på en auksjon i Oslo for 250 kroner. Selve bildet er tatt 10 år før skutereder Nils Thorvald Nilsen-Alonso bruker noen av sine penger tjent på hvalfangst på Afrika kysten og Sydishavet, og spanderer en solid musikk-paviljong i parken til byens borgere. Paviljongen ble senere flyttet til Preståsen.

Førørig var bybrannen i 1900 utgangspunktet for det ubebygde området midt i byen som skulle bli bypark. Mange mente dengang det var for råflott å la en så

verdifull stor tomt midt i byen ligge ubebygget, mens de som allerede planla sine praktbygg rundt plassen, gjerne ville beholde den åpen. Bystyret bestemte i 1901 å planere branntomten, og hvis mulig beplante plassen når de nødvendige midler ble brakt til veie gjennom private bidrag. Bildet fra 1908 viser at Bypark og bygninger rundt etterhvert utgjorde en vakker helhet.

Bildet fra dagens Bypark viser forsåvidt fortsatt et område ingen i Sandefjord behøver å skamme seg over 100 år seinere. Takk til fornuftige arkitekter og ikke minst dagens parksjef.

Edisons fonograf

Saker og ting som setter minnene i sving

TEKST: BJØRN HOELSETH

Fonografen regnes som grammofofonens forløper, og det var amerikaneren Thomas A. Edison som oppfant «lydopptakere» i 1877. På den aller første fonografen ble lyden opptegnet på tinnfolie som var lagt om en sylindrisk valse, senere benyttet fonografmakere voks.

I begynnelsen dreide det seg om private eksperimenter, men fra 1890 ble lydmaskinene til Edison solgt kommersielt. De siste ble produsert i 1925. Da hadde grammofofonen tatt over. Sistnevnte ble oppfunnet av tysk-amerikaneren Emile Berliner i 1888.

Eksemplaret avbildet her er antakelig fra senere dato, kanskje tidlig på 20-tallet. Det tilhører Frank Ø. Eriksen.

MS HALDOR VIRIK

MS Haldor Virik forlater havnen full lastet.

FOTO VIA ANDERS CHRISTIANSENS SAMLING

TEKST: RAGNAR IVERSEN (LARDEX.NET)

Bestilt av rederiet Bergenske Dampskipsselskap, Bergen i 1955. Bygget som motorskipet NEPTUN ved Rheinstahl Nordseewerke i Emden. Sjø satt i mars 1958. En måned før overtagelsen ble skipet solgt til Viriks Rederi A/S (Haldor Virik), Sandefjord. Etter garantiettersyn i oktober ble hun overtatt av Viriks Rederi og fikk navnet HALDOR VIRIK, etter rederen som døde i august samme år. Fremdriften ble besørget av en 9-sylindret dieselmotor på 6000 BHK, bygget i Tyskland. I januar 1966 kom hun over på utenlandske hender, registrert i Monrovia, Liberia og omdøpt KENOSHA. Senere navn ble LIMA (1976), MAYFLOWER (1981), før hun i desember 1983 ankom Shanghai i Kina for hugging.

Av personer som har tjenestegjort om bord, kan vi nevne Eigil Hunskaar som dekksgutt, Oddvar Skaara som maskingutt og Arne Helgestad og Nils M. Ryeng som smørere, fra tidlig 60-årene.

SANDEFJORD LOKALHISTORISKE SENTER
på Pukkestad gård

Har du bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen mkr. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når og helst med en liten beskrivelse. Husk navn og adr. på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til: lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senters info-gruppe:

består av redigerer Harald Fevang og medarbeiderne Roar Tollnes, Kirsten Wang Henriksen, Otto Ågesen, Lisbeth Akerholt, Roger Davidsen, Ragnar Iversen, Tore Sandberg, Bjørn Hoelseth, Øistein Bjørvik, Sven Erik Lund og Rolf Vidar Markmanrud. Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154 – sv-er-lu@online.no